

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Sisällys

Johdanto

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan määritelmät
Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy
Kiusaamistapauksen selvittäminen
Ohjeita henkilökunnalle
Ohjeita oppilaille
Ohjeita huoltajille
Konflikti ja väkivaltilanteen selvittely

Johdanto

Perusopetuslaki (29§) edellyttää koulukohtaista kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaista suunnitelmaa. Toimintasuunnitelma antaa yhteiset tavoitteet ja toimintaohjeet henkilökunnalle, ja sen avulla kerrotaan myös vanhemmille ja oppilaille Mäntymäen koulun toimintamallista. Sitä käsitellään säännöllisesti koulun oppilashuollossa, kiusaamisen vastaisessa KiVa-tiimissä, muun henkilökunnan kanssa, oppilasparlamentissa sekä kouluyhdistyksen kanssa. Jatkossa sitä päivitetään tarpeen mukaan, ja se on vanhempien nähtävillä koulun kotisivuilla. Mäntymäen koulun jokaisella aikuisella on velvollisuus puuttua kiusaamiseen, väkivaltaan tai riitaan akuutissa tilanteessa, mutta jälkitoimenpiteet kuuluvat yleensä omalle luokanopettajalle.

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan määritelmät

Koulukiusaamisen, koulussa tapahtuvan häirinnän ja kouluväkivallan käsitteet ovat osin rinnasteisia, mutta niitä kaikkia tarvitaan koulussa tapahtuvan vahingoittavan ja ei-toivotun toiminnan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Eri käsitteiden kautta meidän on mahdollista hahmottaa ja jäsentää koulun arjessa monilla tavoin ilmenevää, kielteisiä kokemuksia tuottavaa, toimintaa ja löytää mahdollisimman tehokkaita tapoja siihen puuttumiseksi.

Kiusaaminen tarkoittaa, että kiusattuun lapseen kohdistuu yhden tai useamman muun oppilaan ikäviä tekoja toistuvasti. Kiusaajien tarkoituksena on aiheuttaa pahaa mieltä ja loukata fyysisesti tai psyykkisesti teoilla. Usein kiusaamiseen liittyy valtaepätasapaino esimerkiksi taitojen, koon, iän, lukumäärän tai muun seikan suhteen. Usein kiusaaminen luokitellaan epäsuoraan ja suoraan kiusaamiseen. Suoraa kiusaamista on esimerkiksi nimittely, töniminen, lyöminen, uhkailu ja kiristäminen, tavaroiden ottaminen tai rikkominen.

Epäsuoria kiusaamisen tapoja ovat esimerkiksi juoruilu, valheiden levittäminen ja joukosta poissulkeminen. Kiusaaminen voi siis olla fyysistä tai sanallista väkivaltaa tai esimerkiksi syrjimistä, manipuloimista ja selän takana puhumista. Kiusaamisen tapoja on lukuisia ja kaikkia ei ole tässä lueteltu.

Syynä kiusaamiselle on uusimpien suomalaistutkimusten mukaan usein oman aseman vahvistaminen ryhmässä ja vallankäyttö. Kiusaaminen on myös nykytutkimuksen mukaan ryhmäilmiö, johon vaikuttavat luokan ilmapiiri ja muiden luokan oppilaiden toiminta.

Kiusaamista ei ole oppilaiden välinen riita tai konflikti tai satunnainen kiusoittelu. Näitä selvittää ensisijaisesti oma luokanopettaja tai välituntivalvoja. Konfliktit sinänsä eivät ole haitallisia, vaan ne kuuluvat lasten kehitykseen ja sosiaalisten taitojen oppimisprosessiin. Oleellista on opettaa kotona ja koulussa rauhanomaisia keinoja ristiriidan ratkaisemiseen. Häirintä voidaan ymmärtää yhtenä kiusaamisen muotona. Häirintä voidaan jakaa sukupuoliseen ja seksuaaliseen häirintään.

Sukupuolista häirintää on ei-toivottu huomio, joka liittyy sukupuoleen, esimerkiksi halventava tai alentava puhe toisen sukupuolesta, sukupuoleen liittyvä kiusaaminen tai teot, jotka saavat tuntemaan itsensä noloksi, pelokkaaksi loukkaantuneeksi tai vihaiseksi. Seksuaalista häirintää on muun muassa vihjailu ja seksuaalisesti värityneet vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat puheet ja kysymykset. Myös ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskeminen vastoin toisen tahtoa ovat seksuaalista häirintää.

Kouluväkivallaksi voidaan kutsua sellaista koulussa tapahtuvaa kiusaamista, jossa käytetään tahallaan fyysistä voimaa tai uhataan fyysisen voiman käytöllä ja aiheutetaan tällä tavoin epätoivottuja seurauksia kohteena oleville ihmisille tai ryhmälle. Se on toimintaa, jossa estetään ihmisten toimijuutta, rajoitetaan heidän mahdollisuuksiaan ja tuotetaan yksilöille tai ryhmälle pysyviä fyysisiä haittoja tai psyykkisiä vaurioita, kuten unettomuutta ja pelkotiloja.

Mäntymäen koulussa ei hyväksytä minkäänlaista kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa, vaan niihin puututaan välittömästi. Jokaisella on oikeus ihmisarvon loukkaamattomuuteen ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Perusopetuslaki (21.8.1998/628) takaa jokaiselle koululaiselle oikeuden turvalliseen koulunkäyntiin. Myös Mäntymäen koulun säännöissä on kohta: en kiusaa enkä satuta toisia.

Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy

Kiusatulla, mutta myös kiusaajalla on tutkitusti riski lyhyt- ja pitkäkestoiisiin negatiivisiin seurauksiin mukaan lukien psykosomaattinen oireilu, itsetunnon ja mielenterveyden ongelmat ja sosiaalisten suhteiden vaikeudet.

Koulun aikuiset näyttävät mallia lapsille, he ohjaavat ja kasvattavat lapsia suvaitsemaan erilaisuutta ja käyttäytymään kaikkia kohtaan ystävällisesti ja kunnioittavasti. Arkipäivässä vuorovaikutukseen ja kaveritaitoihin liittyviä keskusteluja käydään luokan tai yksittäisten oppilaiden kanssa jatkuvasti. Välitunnilla on aina valvoja välituntiliivi päällään. Valvonnat pyritään järjestämään siten, ettei valvomattomia hetkiä ja paikkoja ole. Koulutilanteissa

pyritään minimoimaan kiusaamisen syntymiselle otollisia tilanteita. Koulunkäyntiohjaajat ja opettajat auttavat omia luokkia rauhalliseen poistumiseen ja saapumiseen välitunneilta ja muissa siirtymätilanteissa. Myös istumajärjestystä voidaan miettiä työrauhan ja ilmapiirin kannalta toimivaksi kokonaisuudeksi. Opettaja havainnoi luokkaansa aktiivisesti, on luokkansa johtaja ja välittää luokalleen oman, kiusaamisen vastaisen asenteensa. Hyvä luokkahenki ennaltaehkäisee kiusaamista ja erityisesti muunlaista epäasiallista käytöstä, kuten häirintää ja väkivaltaa. Jokainen oppilas ja koulun aikuinen vaikuttaa hyvään luokkahenkeen toiminnallaan ja käytöksellään. Kaikki käyttäytyvät reilusti ja rehellisesti. Toisia kuunnellaan, kannustetaan ja keuhetaan, eikä virheitä tarvitse pelätä. Luokan yhteistä työrauhaa sekä luokassa ja koulussa sovittuja sääntöjä kunnioitetaan. Kaikki otetaan mukaan leikkeihin, vertaisia autetaan ja pienet riidat sovitaan nopeasti. Jokainen osaa pyytää ja antaa anteeksi. Myös opettajan ja oppilaiden välinen luottamus on avainasemassa, jotta opettajalle uskalletaan kertoa epäkohdista. Koulun oppilashuoltohenkilökunta on opettajan ja kouluyhteisön tukena miettimässä, miten hyvinvointia lisätään ja miten luokkia ja yksittäisiä oppilaita tuetaan parhaiten.

Lisäksi koulun ja luokkien tasolla käytetään monia keinoja erilaisuutta sallivan ja positiivisen ilmapiirin luomiseksi, muun muassa koko koululle yhteiset teemapäivät, luokkamummo- ja vaaritoiminta sekä kummioppilastoiminta. Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisää myös aktiivinen oppilasparlamenttitoiminta, johon valitaan edustajat joka luokalta vuosittain.

Pitkin kouluvuotta on tärkeää käydä luokan kanssa läpi koulun sääntöjä ja myös päivittää luokan omia ohjeita vastaamaan luokan tarpeita. Onnistuneesta ryhmähengestä ja sääntöjen noudattamisesta saadaan kehuja ja sovitusti mahdollisia palkintoja. Rikkeiden seuraamukset ovat oppilaiden tiedossa jo etukäteen. Seuraamuksia voivat olla esim. kasvat keskustelu, yhteydenotto kotiin, Wilma-merkintä ja teon hyvittäminen. Monessa oppiaineessa on sosiaalisia taitoja ja etiikkaa koskevia teemoja. Tavoitteena on käyttää tarpeeksi aikaa sosiaalisten taitojen, tunnetaitojen ja vuorovaikutuksen harjoitteluun ja keskusteluun hyvinvoinnin ja hyvä kaveruuden teemoista. Hyvä käytös kuten muiden huomioon ottaminen, kiusatun puolustaminen ja toisen auttaminen sekä vastuuntunto kuuluvat kasvatuksen tavoitteisiin.

Kotona vanhemmat voivat kannustaa lasta kertomaan koulupäivästään ja myös siitä, millainen ilmapiiri omassa luokassa on. Vanhemmat voivat opettaa kotona lasta toimimaan oikein vaikeissakin sosiaalisissa tilanteissa ja puolustamaan kiusattua tai kertomaan kiusaamisesta aikuiselle. KiVa-koulun toimintamalli on tutkitusti tehokas. Sen onnistuminen yksittäisessä koulussa edellyttää henkilökunnan, oppilaiden ja vanhempien sitoutuneisuutta kiusaamista vastustavaan asenteeseen sekä onnistunutta ennaltaehkäisevää työtä. Mäntymäen koulussa on noudatettu kiusaamisen ennaltaehkäisyssä KiVa-koulu -ohjelmaa (www.kivakoulu.fi) vuodesta 2009 alkaen. KiVa-koulun rakentaminen on jatkuva prosessi, jossa koko koulu ja vanhemmat ovat mukana. Jokainen on koulussa vastuussa koulukiusaamisen loppumisesta, sillä jokainen voi vaikuttaa havaitsemiinsa kiusaamistilanteisiin. KiVa-oppitunneilla käsitellään ihmisten erilaisuutta, luokan yhteisiä

sopimuksia, kiusaamista ryhmäilmionä ja kiusaamista vastustavia toimintatapoja harjoitusten ja keskustelujen avulla.

Vuosittain kaikille koulumme oppilaille pidetään valtakunnallinen KiVa-kysely, jonka tulokset käsitellään tarkasti koulussa, jolloin mietitään kehittämisen kohteita ja ilon aiheita. Koulumme vanhemmilla on vuosittaisten KiVa-kyselyiden mukaan ollut jo pitkään kiusaamista vastustava arvomaailma oppilaiden arvion mukaan. KiVa-kyselyn mukaan luokissamme koetaan olevan hyvä ilmapiiri, mutta kiusaamista esiintyy kuitenkin oppilaiden mukaan etenkin alemmilla luokilla, ja osa tapauksista ei ole tullut kenenkään tietoon. Tulosten avulla voi keskusteluttaa luokkia. Myös KiVa-tiimi arvioi lukuvuosittain toimintaansa ja selvitettyjen kiusaamistapausten onnistumista. Seuraamme tarvittaessa luokan ilmapiiriä ja selvitämme kiusaamista erilaisilla kyselyillä. Kyselyiden jälkeen opettaja ja tarvittaessa KiVa-tiimi tai oppilashuoltohenkilöstö pohtivat jatkotoimenpiteitä yksilö- ja ryhmätasolla. Lukuvuodesta 2014 lähtien oppilaat ovat vastanneet ilmapiirikyselyihin. Ne tehdään eri luokille eri vuosina. Vanhempia tiedotetaan KiVa-kouluohjelmasta ja vuosittaisen kyselyn tuloksista vanhempainilloissa ja tiedotteilla. Myös oppilaille on tarpeen kertoa lukuvuoden alussa sekä erilaisissa tapahtumissa KiVa-koulun toiminnasta ja periaatteista. Koulun KiVa-tiimi vastaa tiedottamisesta ja toiminnan aktivoimisesta, järjestää aamunavauksia ja esittäytyy pyydettyä vanhempainilloissa ja luokissa.

Kiusaamistapauksen selvittäminen

Ensisijaisesti lievemmat kiusaamistapaukset sekä riitatilanteet selvittää paikalla ollut aikuinen.

Sitten oma luokanopettaja jatkaa selvittelyä ja seuraa, että kiusaaminen tai riita saadaan selvitettyä. Näistä tilanteista opettaja tiedottaa tarvittaessa luokkansa vanhempia sovitusti. Opettajalla on aina oikeus konsultoida koulun kiusaamisenvastaisen KiVa-tiimin jäseniä. Jos kiusaaminen on jatkunut pidempään paljastuessaan tai opettajan toimet eivät ole riittäneet lopettamaan kiusaamista, antaa opettaja tapauksen arvioitavaksi KiVa-tiimille. Jos tapaus täyttää kriteerit säännöllisestä kiusaamisesta, eikä ole kyse oppilaiden välisestä riidasta, tiimi ottaa tapauksen selvittelyyn.

Ensin haastatellaan kiusattua, sitten yksitellen kiusaajia ja tarvittaessa kiusaajia vielä yhdessä, ja tilanteessa on aina kaksi KiVa-tiimin jäsentä. Keskustelut käydään rauhallisessa tilassa, usein oppitunnin aikana. Luokanopettaja huolehtii, että luokalla on muutama luottohenkilö kiusatulle, jotka auttavat kiusattua.

Tieto kiusaamistapauksen selvittelystä lähetetään lasten koteihin ensimmäisten keskustelujen jälkeen. Kiusaajan vanhempien toivomme tekevän lapselleen selväksi, että hekään eivät hyväksy kiusaamista missään muodossa.

KiVa-selvittelyssä käytämme Mäntymäen koulussa pääasiassa "yhteisen huolen menetelmää". Menetelmän ydinasia on se, että kiusaaminen saadaan loppumaan. Syitä ei lähdetä kaivelemaan. Keskusteluissa ei myöskään lähdetä syyttämään kiusaajaa, vaan

hänelle kerrotaan huoli kiusatusta oppilaasta. Keskustelussa varmistetaan kuitenkin, että kiusaaja ymmärtää, mitä kiusaaminen on, mitä luokalla on tapahtunut ja minkä asioiden odotetaan muuttuvan. Kiusatulle kerrotaan tehdyt ikävät asiat niin, että kiusaaja tunnistaa niistä itsensä. Kiusaaja saadaan miettimään, mitä hän voisi tehdä, jotta kiusatun olo paranisi. Lopuksi sovitaan uusi tapaaminen muutaman viikon päähän, jolloin osapuolet voivat kertoa, miten on sujunut ja onko sovituista asioista pidetty kiinni.

Yhteisen huolen menetelmä on suomalaisissa tutkimuksissa todettu vähintään yhtä toimivaksi kuin kiusaamisen tuomitseva menetelmä. KiVa-koulututkimuksissa yhteisen huolen menetelmä on todettu joissain tapauksissa jopa tehokkaammaksi kuin kiusaamisen tuomitseva menetelmä.

Jos seurantakeskusteluissa todetaan kiusaamisen loppuneen, huolehtii sen jälkeen oma opettaja tilanteen jatkoseurannasta ja varmistaa kiusaamisen olevan pysyvästi ohi. Kaikki KiVa-tiimille ohjautuvat tapaukset dokumentoidaan ja arkistoidaan.

Jos kiusaaminen ei KiVa-tiimin toimista huolimatta lopu, konsultoidaan koulun oppilashuollon jäseniä ja pyydetään heitä vanhempien luvalla mukaan auttamaan tilanteessa. Usein tässä vaiheessa tavataan osallisten oppilaiden vanhempia erikseen koulussa, ja kiusaaja saa lisäseuraamuksia toiminnastaan (välituntien järjestäminen toisin, kasvatustalkoot tai jälki-istunto, rehtorin puhuttelu, huoltajien kanssa sovitut toimenpiteet, etuoikeuksien menetys).

Tarvittaessa myös itse luokkaan kohdistetaan lisätukea esimerkiksi sosiaalisten taitojen harjoitteluun tai pyydetään muilta luokkalaisilta apua kiusatulle. Jos kiusaamista ei saada loppumaan useamman KiVa- selvittelyn aikana ja oppilashuollon tuella, ovat viimeisinä keinoina kiusaajan koulusta erottaminen määräajaksi ja toisessa luokassa opiskelu. Lisäksi koulun ulkopuolista tukea voidaan hakea esimerkiksi perheneuvolasta tai lastensuojelusta. Vakavissa tapauksissa kiusatun vanhemmilla tai koululla on mahdollisuus tehdä rikosilmoitus.

Kiusatuille ja kiusaajille järjestetään tarvittaessa koulukuraattorin tai psykologin tukikäyntejä. Kiusattu ja kiusaaja saattavat tarvita apua tapahtumien käsittelyssä ja sosiaalisten taitojen harjoittelussa sekä itsetunnon kohentamisessa, empatia ja tunnetaitojen opettelussa ja vaihtoehtoisten toimintamallien harjoittelussa.

Internetkiusaaminen tai koulumatkoilla tapahtuva kiusaaminen ei nykylakien mukaan kuulu koulun toimivaltaan selvittää. Kuitenkin ohjaamme ja neuvomme koulussa, miten näissä tapauksissa voi toimia. Internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista ennaltaehkäistään mediakasvatuksella ja keskusteluilla koulussa ja kotona.

Konflikti- ja väkivaltatilanteen selvittely

Tapahtuneita konflikti- ja väkivaltatilanteita selvitettyäessä opettaja tai lähin aikuinen kuulee osallisia ja todistajia. Selvittelyssä pyritään saamaan aikaan anteeksipyyntö ja sovinto ja tarvittaessa huonon käytöksen hyvitys. Lopuksi pohditaan yhdessä, miten jatkossa vastaavilta

tilanteilta vältytään ja mitä keinoja siihen tarvitaan. Tapahtuneesta ilmoitetaan tarvittaessa luokanopettajalle ja vanhemmille. Osapuolten kaverisuhdetta ja vastaavan kaltaisten tapahtumien uusiutumista seurataan.

Yllä oleva ohjeistus pätee lievemmissä väkivaltatilanteissa kuten töniminen tai lyöminen. Aikuinen huolehtii, että tilanne katkeaa, järjestää hoidon tarvittaessa loukkaantuneelle, huolehtii tekijän rauhoittumisesta. Sen jälkeen selvitetään tapahtunutta keskustelemalla tai pyytämällä kirjallinen selostus oppilailta. Usein väkivaltatilanteissa myös toinen osapuoli on tehnyt jotain, mikä on johtanut toisen suuttumiseen ja väkivallan käyttöön.

Selvittelyvaiheessa

käytetään esimerkiksi Vastuun portaat –menetelmää

(<http://www.kidsskills.org/fin/vastuunportaat/>). Vakaviin väkivallantekoihin koulussamme on ohjeistus kriisisuunnitelmassa.

Ohjeita henkilökunnalle

- Kiinnitä huomiota, mitä oppilaiden välillä tapahtuu erilaisissa tilanteissa, etenkin välitunnille lähdöissä, välitunneilla ja luokassa ennen tunnin alkua.
- Tarkkaile, jääkö joku oppilas valitsematta ryhmiin. Muista, että opettajan olisi hyvä muodostaa ryhmät mahdollisimman usein.
- Puutu tilanteeseen, jos jotain oppilasta kohdellaan eri tavoin ryhmässä kuin muita, esimerkiksi häneen kohdistuu ikävää kielenkäyttöä, tai hänen vastauksilleen nauretaan.
- Jos huomaat oppilaan olevan yksin välitunneilla, auta häntä pääsemään leikkeihin tai peleihin ja varmista, mikä tilanne on. Jos oppilas jää jatkuvasti yksin, keskustele oppilaan kanssa ja miettikää yhdessä, miten tilannetta voidaan muuttaa ja kenen apua siihen tarvitaan.
- Muista kiusaaminen ryhmällmiönä eli kiinnitä huomiota kiusaajan ja kiusatun lisäksi myös muihin rooleihin.
- Vaitiolovelvollisuus estää kertomasta sen piiriin kuuluvia asioita huoltajille, jotka eivät ole osallisia, vaikka kyse olisi kiusaamistapauksesta.
- Tutustu oppilaiden huoltajiin ja viesti huoltajien kanssa heidän lastensa koulun käyntiin liittyvistä, sekä positiivisista että negatiivisista asioista säännöllisesti. Luottamuksellinen ja tiivis yhteys kodin ja koulun välillä on tärkeä perusta myös kiusaamiseen puuttumisessa.
- Keskustele muun henkilökunnan, huoltajien sekä oppilaiden kanssa koulun ja luokan säännöistä ja noudata niitä johdonmukaisesti.

Ohjeita oppilaille

- Ikävässä tilanteessa pyri sanomaan jämäkästi ”lopeta” ja tarvittaessa myös, mistä et pidä toisen käytöksessä: ”Ei ole reilua, että moitit ja haukut minua pelin aikana”.
- Lähde pois kiusaajan luota.
- Kerro aikuiselle, jos sinua tai toista oppilasta kiusataan. Kerro voit esimerkiksi vanhemmille, koulun opettajille, terveydenhoitajalle, kuraattorille, psykologille tai avustajalle. Voi kertoa koulussa kasvatusten aikuiselle, laittaa tekstiviestin tai vaikka kirjoittaa kirjeen. Kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua, vaan huolenpitoa itsestä ja muista!

- Mikäli näet toista kiusattavan, puutu tilanteeseen rauhallisesti.
- Älä kannusta kiusaajaa. Auta häntä lopettamaan kiusaaminen.
- Ole kiusatulle kaveri, äläkä jätä häntä yksin. Vie kiusattu pois kiusaamistilanteesta.
- Pyydä välitunnilla yksin olevia mukaan leikkiin.
- Kysy surulliselta luokkakaverilta, onko kaikki hyvin ja voisitko auttaa jotenkin.
- Kerro luokkakavereillesi, kun huomaat heidän toimivan reilusti ja kivasti.
- Pyydä anteeksi, mikäli huomaat itse aiheuttaneesi toiselle pahan mielen.

Ohjeita huoltajille

- Oireita kiusaamisesta saattavat olla lisääntyneet sairauspoissaolot ja epämääräiset kiputilat, joille ei löydy selitystä. Lapsi saattaa olla alakuloinen ja vastahakoinen puhumaan koulukuulumisista tai hän saattaa kärsiä univaikeuksista. Kavereista hän ei ehkä puhu lainkaan. Koulumenestys saattaa heikentyä. Toisaalta lapsi saattaa kiusaamisesta huolimatta olla kotona tuttu iloinen lapsi, sillä kotona saa rentoutua. Oireille voi myös löytyä useita muunlaisia selityksiä kuin kiusaaminen.
- Jos epäilet, että lastasi kiusataan, varaa rauhallinen aika ja paikka ja juttele lapsesi kanssa, kysy suoraan ja kerro, että lähes aina tilanne ja olo paranee kun kertoo aikuiselle. Ota lapsen kertomus kiusaamisesta vakavasti.
- Älä ylisuojele lasta. Voit rohkaista ja auttaa lasta ystävyyssuhteiden luomisessa.
- Ota myös yhteyttä luokanopettajaan tai oppilashuoltohenkilöstöön, myös vaikka lapsi kieltäisi ottamasta yhteyttä.
- Koulukiusaamisen selvittäminen aloitetaan aina koulun toimesta.
- Jos lapsesi kiusaa, käytä aikaa keskusteluihin kotona, ja tee selväksi, ettet hyväksy kiusaamista. Voitte myös pohtia koulun sääntöjä ja sitä, miten kyseisissä tilanteissa olisi voinut toimia toisin. Muista, että lapsesi kiusaamiskäyttäytymiseen puuttuminen koituu hänen parhaakseen.
- Huomioikaa kotona, että lapset näkevät usein tilanteen eri tavoin kuin aikuiset/toiset lapset ja alakouluikäiset vielä harjoittelevat oman roolin tunnistamista esimerkiksi riitatilanteessa.
- Tutustu lapsesi opettajaan ja keskustele säännöllisesti hänen kanssaan lapsesi kuulumisista. Kerro opettajalle mahdollisista isoista elämänmuutoksista, jotka voivat vaikuttaa lapsen koulunkäyntiin ja kaverisuhteisiin koulussa.
- Keskustele lapsesi kanssa kiusaamisesta, vaikka tietäisit, että hän ei ole kiusaaja eikä kiusattu.